

ZONA POSEBNOG UPRAVLJANJA **U UVALI ZAMBRATIJA** (UMAG)

Operativni program
**ZA POMORSTVO
I RIBARSTVO**

Izrada ove brošure sufinancirana
je sredstvima Europske unije iz
Europskog fonda za pomorstvo i
ribarstvo

Lokalna akcijska grupa u ribarstvu "Pinna nobilis"
Novigrad, 2017.

KOME PRIPISATI ZASLUGU PRIJAVLJIVANJA NALAZIŠTA U UVALI ZAMBRATIJA?

U ljetu 2008. godine, na temelju informacije dobivene od ronioca i ribara Christiana Petreticha, člana Udruge ljubitelja mora i kulturnih znamenitosti „Savudrijska batana – Batana salvorina“ saznao se za postojanje važnog arheološkog nalazišta u uvali Zambratija.

Prilikom arheološkog uviđaja u podmorju ustanovljeni su ostaci brodske konstrukcije spajane tehnikom šivanja. Analizama radiokarbonskih datuma brod je datiran u prapovijesno razdoblje. Zbog njegovog datuma starosti te specifičnih arhitektonskih karakteristika utvrđena je jedinstvenost ovog broda te je pokrenuto njegovo daljnje istraživanje. Vodeća institucija u istraživanju brodske konstrukcije svih godina bio je Arheološki muzej Istre (Ilda Koncani Uhač), uz koji su se od 2013. godine, u istraživanje uključili Konzervatorski odjel u Puli – Uprava za zaštitu kulturne baštine (Marko Uhač), te Centar Camille Jullian – Sveučilište Aix-Marseille i francuski Nacionalni centar za znanstvena istraživanja – CNRS (Giulia Boetto).

Istraživanja su financirali Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, Arheološki muzej Istre, Istarska županija – Regione Istria, Grad Umag-Umago, francusko Ministarstvo vanjskih poslova (MAEDI), Nacionalni centar za znanstvena istraživanja (CNRS) i Sveučilište Aix-Marseille u Marseilleu.

Sačuvani i istraženi ostaci broda su dugi 6,7 m, a široki 1,6 m. Brodska konstrukcija je spojena tehnikom šivanja koja je korištena na istočnoj jadranskoj obali i prije dolaska Rimljana.

Christianovo postupanje u smislu proslijedivanja informacije o pronalasku ostataka broda u Zambratiji stručnjacima arheologima trebalo bi poslužiti svima kao primjer – osobito roniocima i ribarima koji sebično čuvaju neke položaje brodoloma i drugih nalaza, a koji su od kulturnog i nadasve društvenog interesa. Zbog takvog postupanja, društvo danas u podmorju Zambratije ima sačuvan histarski brod!

Christian je u 2017. godini primio nagradu Gradonačelnika Grada Umaga te mu je time odano priznanje za prijavu nalazišta. Nagrada je zasigurno poticaj za sudjelovanje u dalnjim istraživanjima u Zambratiji i izvan nje te u raspravama o mogućim razvojnim scenarijima uvale koji bi, ukoliko se ostvare, mogli značiti dodatnu kulturno-turističku atrakciju umaškom kraju, zapošljavanje i dodatni prihod lokalnoj zajednici.

Operativni program
ZA POMORSTVO
I RIBARSTVO

Izrada ove brošure sufinancirana
je sredstvima Europske unije iz
Europskog fonda za pomorstvo i
ribarstvo

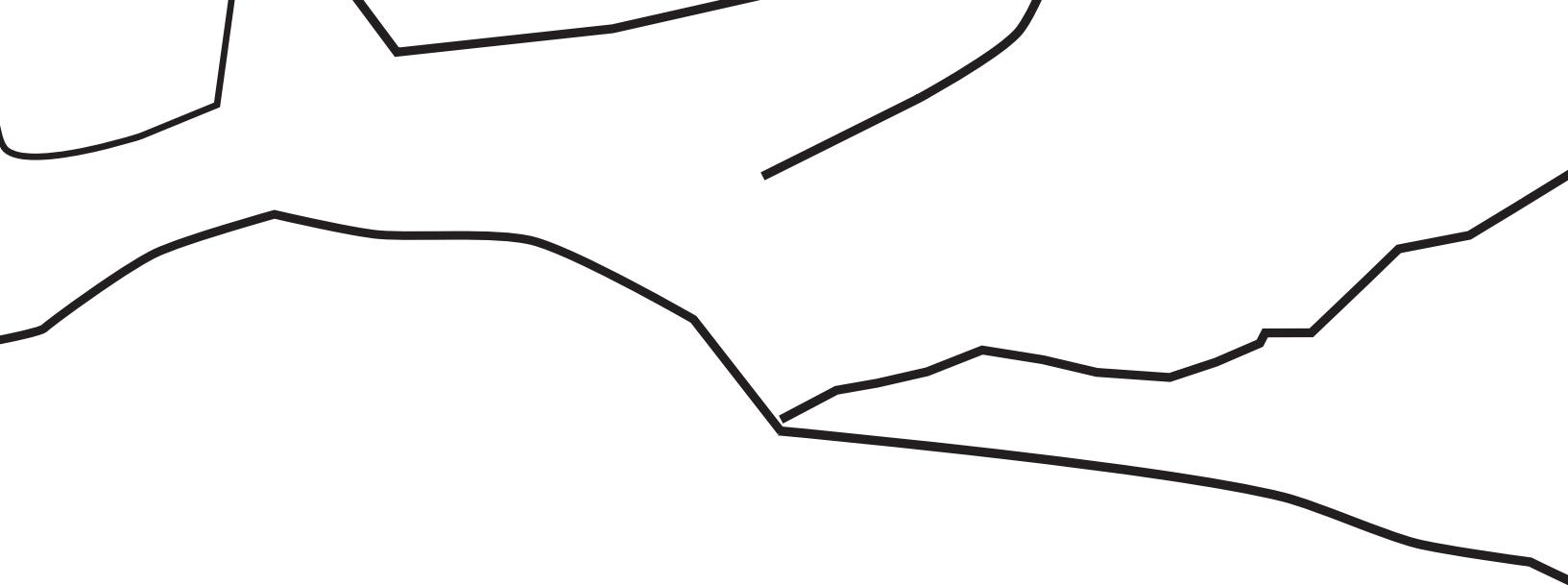
ISBN 978-953-59630-0-4

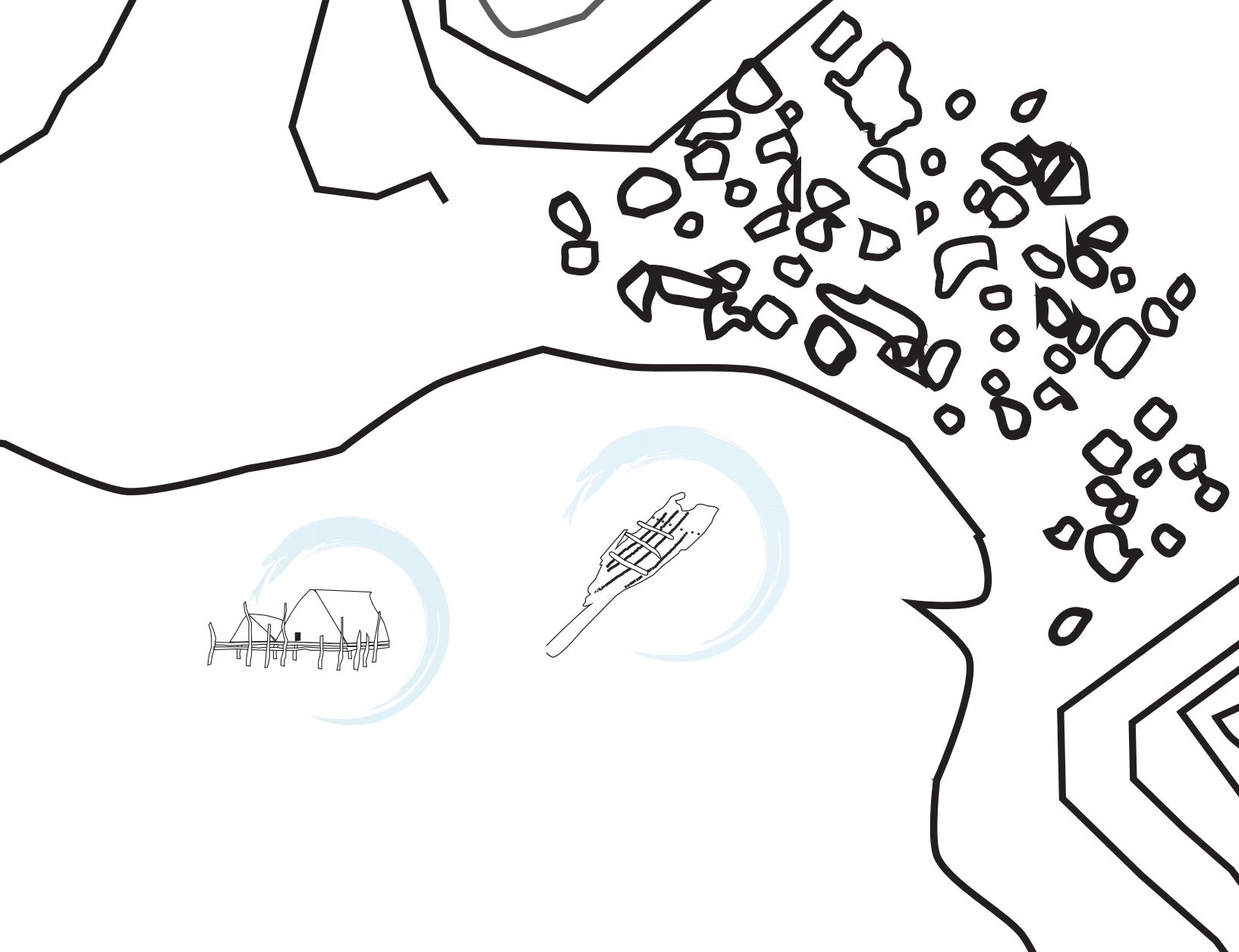
CIP zapis dostupan u računalnome katalogu Sveučilišne knjižnice u Puli pod brojem 140906040

Sadržaj ove brošure isključiva je odgovornost Lokalne akcijske grupe u
ribarstvu "Pinna nobilis"

Kontaktni podaci korisnika:

Lokalna akcijska grupa u ribarstvu "Pinna nobilis"
Ulica rijeke Boljunčice 3
52466 Novigrad - Cittanova
Tel: +385 52 255 931/ +385 52 255 932
E.mail: info@lagur-pinnanobilis.hr

IMPRESSUM

Zona posebnog upravljanja u uvali Zambratija (Umag)

NAKLADNIK

Lokalna akcijska grupa u ribarstvu „Pinna nobilis“
Ulica rijeke Boljunčice 3, 52466 Novigrad-Cittanova
Tel: +385 52 255 931 / +385 52 255 932
E-mail: info@lagur-pinnanobilis.hr

ZA NAKLADNIKA

Danilo Latin

MJESTO I VRIJEME IZDAVANJA

Novigrad, lipanj 2017.

UREDNICA

Ana Žužić

AUTORI

Neven Iveša, Isabela Knežević, Ida Koncani Uhač, Ana Žužić

FOTOGRAFIJE

Neven Iveša, Emil Padovac, Tibor Beres, Ive Šoša,
arhiva Arheološkog muzeja Istre,
arhiva LAGUR-a „Pinna nobilis“
arhiva Udruge „Batana salvorina“

LEKTURA I KOREKTURA

Suzana Rupenović

DIZAJN I PRIJELOM

Salamun.NET

TISAK

MATEUS Tiskara

NAKLADA

500 kom

ISBN 978-953-59630-0-4

**CIP zapis dostupan u računalnome katalogu
Sveučilišne knjižnice u Puli pod brojem
140906040**

Lokalna akcijska grupa u ribarstvu "Pinna nobilis"
Ulica rijeke Boljunčice 3, 52466 Novigrad - Cittanova
Tel: +385 52 255 931 / + 385 52 255 932
E.mail: info@lagur-pinnanobilis.hr

**Udruga ljubitelja mora i kulturnih znamenitosti
"Savudrijska batana - Batana salvorina"**

Predsjednik: Davor Rašin
E.mail: batana.salvorina@gmail.com

Brošura se može djelomično reproducirati bez odobrenja Lokalne akcijske grupe u ribarstvu „Pinna nobilis“ pod uvjetom da se pri tome uredno navede izvor (autor, naslov, izdavač, godina izdanja i stranica/ e) te da se reproducirani dio koristi isključivo u nekomercijalne svrhe.

NAPOMENA: Izrazi koji se upotrebljavaju u ovoj brošuri, a koji imaju rodno značenje, bez obzira na to jesu li korišteni u muškome ili ženskome rodu, neutralni su i jednakobrazujući i obuhvaćajući muški i ženski rod.

01	PREDGOVOR	23	REZULTATI ANKETIRANJA GRAĐANA U SKLOPU PILOT-PROJEKTA
05	UVOD	35	MOGUĆNOSTI ODRŽIVOG KORIŠTENJA UVALE ZAMBRATIJA
09	SKRIVENA BAŠTINA UVALE ZAMBRATIJA		
15	ŽIVI SVIJET PODMORJA ZAMBRATIJE		

SADRŽAJ

RIJEČ PREDSJEDNIKA

Ponos i zadovoljstvo su osjećaji koji vežu ljudе, pogotovo prema rodnome kraju.

Naš su ponos saznanja o postojanju naših predaka i do 4000 godina prije Kristа.
Naše je veselje da ta saznanja želimo i možemo podijeliti s ljudima drugih krajeva.

Danilo Latin, Predsjednik
Lokalne akcijske grupe u ribarstvu „Pinna nobilis“

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Danilo Latin".

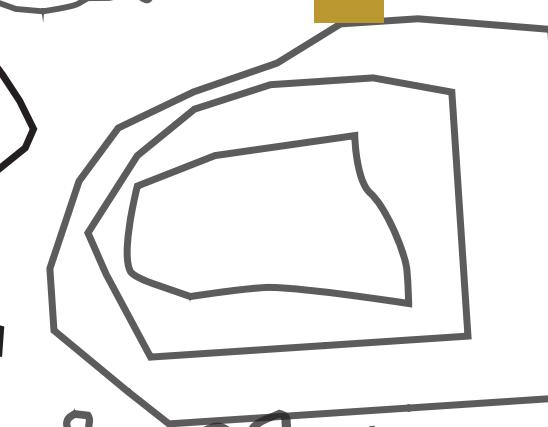
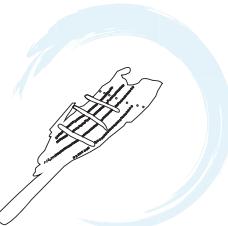
PREDGOVOR

Zasigurno čete se složiti s izrekom da, onaj koji ne želi smočiti noge, neće uloviti ribu. Tu zaista ne postoji ništa sporno. No jeste li se ikad zapitali kakve sve pothvate poduzimaju oni koji dopremaju morske delikatese na naše stolove?

Biti ribar pitanje je izbora, no počesto je i pitanje biti ili ne biti. Zalutali ljudi gen prije ili poslije odredit će život mnogih koji žive uz more i s morem. I ne samo njih, već i njihovih obitelji i lokalne zajednice. Kako u gotovo svim mjestima duž naše obale tako i u gradu Umagu i okolici, ribarstvo je neprekidivom vezom utkano u živote brojnih generacija te predstavlja vrijednu ostavštinu istarskog kulturnog i etnografskog identiteta.

Nažalost, ribolov kao posao danas je više nego ikad kao kruh od sedam kora. Ribari u srazu s nepredvidivom silom prirode nerijetko izvuku deblji kraj, a posao im je dodatno otežan čestim izmjenama propisa. Ribari u Republici Hrvatskoj su u osjetno nepovoljnijem položaju u odnosu na svoje kolege iz drugih zemalja jer se u znatno kraćem vremenskom razdoblju moraju prilagoditi ribarstvenim politikama Europske unije.

2

Postnjih godina svjedočimo trendu opadanju konzumacije lokalnih morskih proizvoda. Situacija odaje dojam kao da u moru postoje samo orade, škarpine, švoji i škampi. Zapravo smo mi, konzumenti, poput robova nametnute nam ponude i potražnje. U tome se pogledu pod hitno nešto mora učiniti jer je pritisak na te popularne vrste sve veći, što neminovno dovodi do njihove eksploracije iznad granice održivosti i poremećaja u morskim zajednicama. Izazovi s kojima se moramo suočiti su očuvanje ribljeg fonda i dugoročno osiguranje opstanka za lokalni ribolovni sektor.

Danas, osnivanjem Lokalne akcijske grupe u ribarstvu „Pinna nobilis“, lokalna zajednica obvezala se uhvatiti u koštač s izazovima u ribarstvu, akvakulturi i povezanim aktivnostima. Taj je put dugačak i težak, no nije neostvariv jer postoji niz kvalitetnih projekata koji su ostvarili izvanredne rezultate na području promicanja, očuvanja i unaprijeđenja lokalnog ribarstva. Kvalitetna sinergija ribarstva i povezanih aktivnosti lokalne samouprave, poput turizma te održivog korištenja kulturno-povjesne i prirodne baštine ključ je uspjeha. Kako bi se postigli rezultati potrebno je neprestano učiti i biti spremni prihvati nove spoznaje, poduprijeti suradnju i dati podršku inicijativama i razvojnim projektima. Operativni program za pomorstvo i ribarstvo Republike Hrvatske za programsko razdoblje od 2014. do 2020. godine temelj je za institucionalno povezivanje i financiranje projekata u cilju diversifikacije ribarstva i očuvanja ribljeg fonda. Cilj je osigurati potporu ribarima u prijelazu na održiv ribolov, stručnim kompetencijama pomoći priobalnim zajednicama u diversifikaciji ribolovnih djelatnosti te financirati projekte za otvaranje novih radnih mjesta i poboljšanje kvalitete života ribara u našoj sredini. Na tom putu LAGUR „Pinna nobilis“ ne smije ostati sam. Oboružani zajedništvom i kvalitetnim projektima okrećemo novu stranicu u lokalnim ribarstvenim politikama jer je njihova provedba kamen temeljac za bolje sutra svim ribarima i lokalnoj zajednici LAGUR-područja.

Neven Iveša, ribar i biolog

Podmorje uvale Zambratija

UVOD

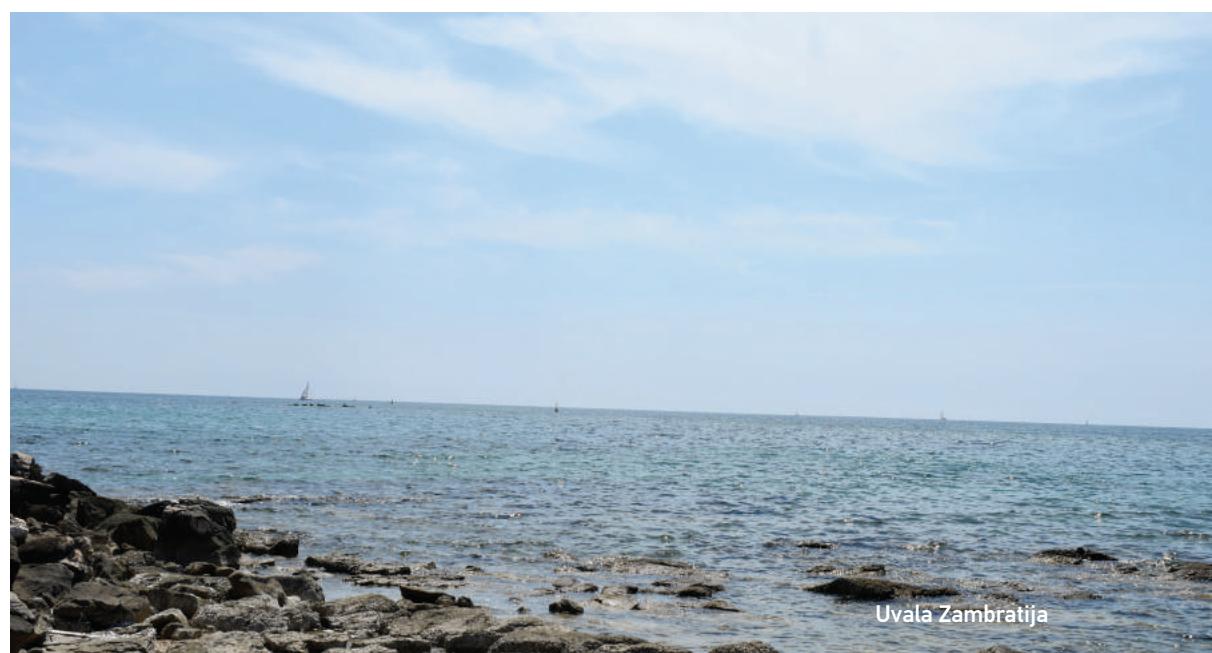
Na sjeverozapadu istarske obale, južno od rta Savudrija, smjestila se prostrana uvala Zambratija.

Bogato kulturno-povijesno naslijede ovoga kraja oduvijek je privlačilo pažnju brojnih istraživača. Uz nekolicinu arheoloških lokaliteta, poznatih na širem području oko Zambratije, 2008. godine su na svjetlo dana izronili arheološki nalazi koji se svojom jedinstvenošću mogu svrstati u sam vrh arheoloških otkrića.

Lokalno stanovništvo okupljeno u Udrugu ljubitelja mora i kulturnih znamenitosti „Savudrijska batana – Batana salvorina“ prepoznao je kulturno-povijesnu, ali i biološku važnost uvale te mogućnost razvoja nove turističke, kulturne i edukativne ponude za to područje. Upravo na inicijativu Udruge „Batana salvorina“, a uz stručnu podršku Lokalne akcijske grupe u ribarstvu „Pinna nobilis“, osmišljen je pilot-projekt pod nazivom „Zona posebnog upravljanja u uvali Zambratija (Umag)“. Pilot-projekt provodio se u razdoblju od siječnja do srpnja 2017. godine u okviru Mjere III.1. „Priprema potpora“, a sufinanciran je sredstvima Europske unije iz Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo.

Cilj pilot-projekta je potaknuti raspravu među svim zainteresiranim građanima, posebice predstavnici ma ribarskog sektora, o mogućnostima i izazovima uspostave zone posebnog upravljanja u uvali Zambratija zbog njezine povijesne, a potencijalno i turističke vrijednosti.

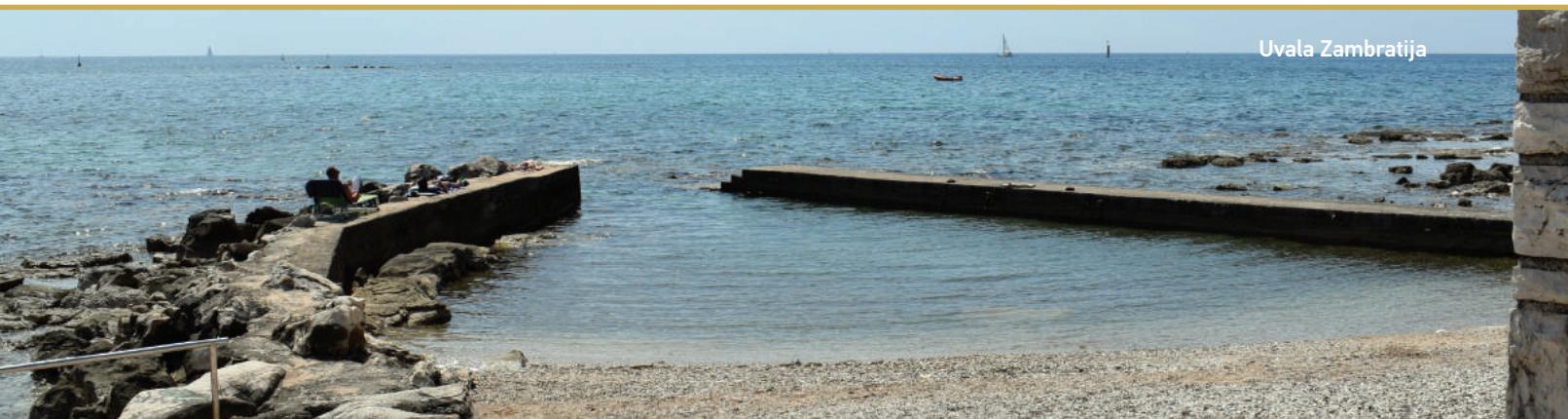

Uvala Zambratija

U okviru aktivnosti pilot-projekta provelo se anketno istraživanje koje je obuhvatilo građane grada Umaga i okolice te su održane dvije radionice za predstavnike ribarskog, turističkog, kulturnog i drugih sektora te ostalu zainteresiranu javnost. Nakon radionica uslijedio je konzultacijski sastanak s predstavnicima triju sektora, mapiranje i biološka studija uvale Zambratija te javno predstavljanje rezultata pilot-projekta. Usto su se provele i promocijske aktivnosti, odnosno izradio se letak pilot-projekta te brošura koju upravo čitate.

Anketiranje građana provedeno je u cilju ispitivanja upoznatosti s pronađenim arheološkim vrijednostima, ali i utvrđivanja mišljenja odnosno stava o pokretanju inicijativa za vrednovanje pronađene podvodne kulturne baštine. Na prvoj su radionici sudionici dobili informacije o projektnim aktivnostima te im se pažnja nastojala obratiti na tematiku vrednovanja arheoloških lokaliteta uvale Zambratija. Na drugoj su radionici sudionici upoznati s primjerima dobre prakse zona posebnog upravljanja u Italiji i Hrvatskoj. Također su imali mogućnost praktičnog rada kroz rad u grupama s temom zajedničkog osmišljavanja dugoročnog korištenja uvale Zambratija u ribolovno-edukativno-turističke svrhe. Uz radionice održan je i konzultacijski sastanak s predstavnicima triju sektora grada Umaga u cilju prikupljanja dodatnih prijedloga i inicijativa za vrednovanje uvale koji su ušli u postupak daljnog razmatranja radi oblikovanja završnog scenarija njezina razvoja. Mapiranje i biološka studija podmorja uvale Zambratija rađena je s ciljem predlaganja smjernica za buduće održivo korištenje i upravljanje s naglaskom na jačanje edukativnih, kulturnih i turističkih kapaciteta i daljnje uključivanje lokalnih dionika u implementaciju razvojnih scenarija uvale. Završna, ali ne manje važna aktivnost pilot-projekta jest javno predstavljanje rezultata.

Uvala Zambratija

O LOKALNOJ AKCIJSKOJ GRUPI U RIBARSTVU “PINNA NOBILIS”

Lokalna akcijska grupa u ribarstvu (LAGUR) označava partnerstvo između nositelja ribarskog sektora i ostalih lokalnih dionika iz privatnog i javnog sektora. Partnerstvo je uspostavljeno u cilju održivog razvoja ribarstva i marikulture te za zadatak ima izradu i provedbu zajedničke strategije za svoje područje.

LAGUR oblikuje strategiju lokalnog razvoja koju predvodi zajednica te je odgovoran i za njezinu provedbu. Strategija se oblikuje tako da se nadovezuje na socijalne, okolišne i gospodarske prednosti područja umjesto da samo nadoknađuje njegove nedostatke. Iz tog se razloga partnerstvo dugoročno financira i samo odlučuje kako iskoristiti sredstva.

Ovom brošurom predstavljamo pilot-projekt sa svim njegovim važnim elementima i donesenim zaključcima. Ona sadrži opis arheoloških lokaliteta podmorja uvale Zambratija, biološke specifičnosti kao i odabrane rezultate provedenog anketnog istraživanja. Na samome su kraju prikazane mogućnosti održivog korištenja uvale Zambratija koji predstavljaju početni korak u cilju cjelovitog vrednovanja uvale.

Ugodno čitanje!

Isabela Knežević, stručna suradnica u LAGUR-u “Pinna nobilis”

SKRIVENA BAŠTINA UVALE ZAMBRATIJA

Podmorje uvale Zambratija je od 2008. godine postalo mjestom intenzivnih arheoloških istraživanja koja su uslijedila osobito nakon otkrića prapovijesnih nalazišta. Arheološki nalazi iz podmorja i s kopna svjedoče o bogatoj povijesti krajolika koji je naseljavan od ranog bakrenog doba, preko antike i srednjeg vijeka pa sve do danas.

Jedan od najznačajnijih lokaliteta pripada ostacima potopljenog naselja koje datira u razdoblje od oko 4000 godina prije Krista. U podmorju su sačuvani ostaci prapovijesnih kuća – sojenica koje su bile izgrađene na drvenim pilonima iznad zamočvarene doline i u blizini otvorena mora. Arheološki podaci prikupljeni u okviru istraživačkih radova na lokalitetu ukazuju na to da su prastanovnici Zambratije živjeli u zajednici te da su se bavili poljodjelstvom, lovom i ribolovom.

Biljni i životinjski ostaci svjedoče o njihovoј raznovrsnoј prehrani te ukazuju i na bavljenje stočarstvom. Na nalazištu prapovijesnog naselja prikupljeni su ulomci različitih keramičkih posuda te kremene i koštane alatke. Pojedini oblici posuda pripadaju nakovanskoj kulturi iz razdoblja ranog bakrenog doba, dok ostali pronađeni keramički ulomci pripadaju posudama od ranog bakrenog do početka brončanog doba.

Nalazi posuda iz brončanog doba pronađenih u uvali mogu se dovesti u vezu sa životom na obližnjoj gradini Romanija.

O LOKALNOJ AKCIJSKOJ GRUPI U RIBARSTVU “PINNA NOBILIS”

LAGUR „Pinna nobilis“ osnovan je na Osnivačkoj skupštini 8. kolovoza 2016. u Novigradu, a upisan je u Registar udruga Republike Hrvatske 19. kolovoza 2016. godine. LAGUR “Pinna nobilis” je na inicijativu Lokalne akcijske grupe “Sjeverna Istra” osnovalo 13 osnivača – 6 jedinica lokalne samouprave, 4 predstavnika gospodarskog sektora te 3 udruge civilnog društva. Zemljopisno područje djelovanja LAGUR-a su gradovi Umag – Umago, Novigrad – Cittanova, Buje – Buie te općine Brtonigla – Verteneglio, Grožnjan – Grisignana i Oprtalj – Portole.

2014/09/27 13

Zanimljivost predstavljaju rezultati botaničke analize biljaka iz arheoloških slojeva naselja koji ukazuju na zastupljenost vodenih biljaka karakterističnih za prirodna vodena staništa, u tom slučaju na vlažne livade. Geološka istraživanja koja su nedavno provedena na lokalitetu trebala bi dati jasniju sliku paleokrajolika ovog naselja.

Potopljeno naselje u Zambratiji pokazuje sličnosti s brojnim nalazištima sojeničarskih naselja (palafita) na alpskom prostoru gdje ih je poznato preko 1000. Za razliku od alpskih nalazišta koja su uglavnom bila smještena na jezerima, rijekama, odnosno u močvarnim područjima, naselje u Zambratiji predstavlja senzaciju u arheološkoj struci jer je to prvi primjer takvog nalazišta smještenog uz morsku obalu.

O LOKALNOJ AKCIJSKOJ GRUPI U RIBARSTVU "PINNA NOBILIS"

LAGUR-u „Pinna nobilis“ su u prosincu 2016. godine dodijeljena sredstva u okviru Mjere III.1. „Pripremna potpora“ Operativnog programa za pomorstvo i ribarstvo Republike Hrvatske 2014. – 2020. u sveukupnom iznosu od 635.012,25 kn. Dodijeljena sredstva koriste se u 2017. godini za sljedeće aktivnosti:

1. akcije osposobljavanja za lokalne dionike;
2. izradu Lokalne razvojne strategije u ribarstvu za LAGUR-područje;
3. provedbu pilot-projekta "Zona posebnog upravljanja u uvali Zambratija (Umag);
4. redovan rad ureda LAGUR-a.

Drugi lokalitet iz razdoblja prapovijesti je brodska konstrukcija izgrađena tehnikom šivanja tako da su sve platice i rebra međusobno spojene konopom. Čast pronalaska ostataka brodske konstrukcije pripada Christianu Petretichu iz Zambratije, koji je informaciju o postojanju lokaliteta povjerio prijatelju Nikiju Fachinu, od kojeg je zatražio da podatak prosljedi podvodnim arheolozima. Nakon dojave i prvog uviđaja započela su višegodišnja istraživanja na nalazištu. Terenski rad na proučavanju brodske konstrukcije trajao je od 2008. do 2013. godine, nakon čega je provedeno posterensko i laboratorijsko istraživanje. Brodograditelji su za izgradnju iskoristili različite vrste drveta pa je tako za platice korišten brijest (*Ulmus sp.*), za rebro drvo johe (*Alnus Mill.*), za letvicu iznad spojeva platica drvo jele (*Abies alba Mill.*), dok su klinovi izrađeni od topole (*Populus sp.*). Starost broda iz Zambratije, određena radiokarbonskim metodama, datira vrijeme njegove izgradnje u razdoblje između zadnje četvrтине 12. st. do zadnje četvrтине 10. st. pr. Kr, tj. na prijelaz između brončanog u željezno doba.

Na temelju navedenih rezultata utvrđeno je da je brod iz Zambratije najstariji nalaz plovila građenog tehnikom šivanja na području Mediterana. Zbog svojih arhitektonskih karakteristika, tipa gradnje i rane datacije, brod iz Zambratije može se smatrati arhetipom tradicije šivane brodogradnje na prostoru Jadrana.

Otkriće broda u Zambratiji predstavlja polazišnu točku za istraživanje podrijetla i evolucije brodova građenih platicama na Mediteranu te pruža prvi arheološki dokaz o ulozi monoksila u razvoju brodova građenih platicama na sjevernom Mediteranu, a osobito sjeveroistočnom Jadranu.

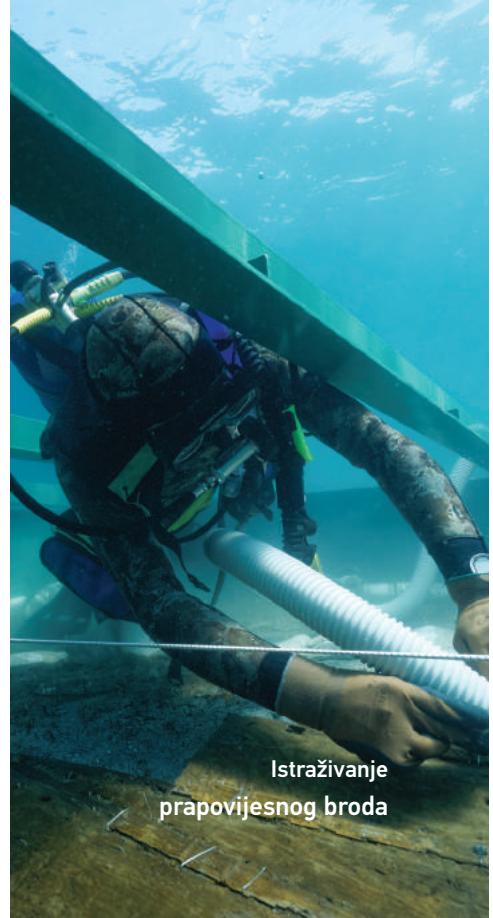

Iz bogatog perioda rimske vladavine na istarskoj obali u podmorju Zambratije sačuvali su se ostaci danas potopljene ceste te objekata koji su bili izgrađeni na današnjim škojima Plič i Zanestra. Struktura rimske ceste bila je izgrađena na prirodnom vapnenačkom grebenu koji se pruža u smjeru obalne linije prema zapadu uvale.

Izuzetno očuvan dio ceste dužine je 72 metra te predstavlja prvi takav nalaz u podmorju Istre. Moglo bi se pretpostaviti da su navedene pličine bile dio iste obale na kojoj se nalazila struktura potopljene ceste, dok se sa jugoistočne strane uvale u lučici Zambratija nalazila maritimna vila.

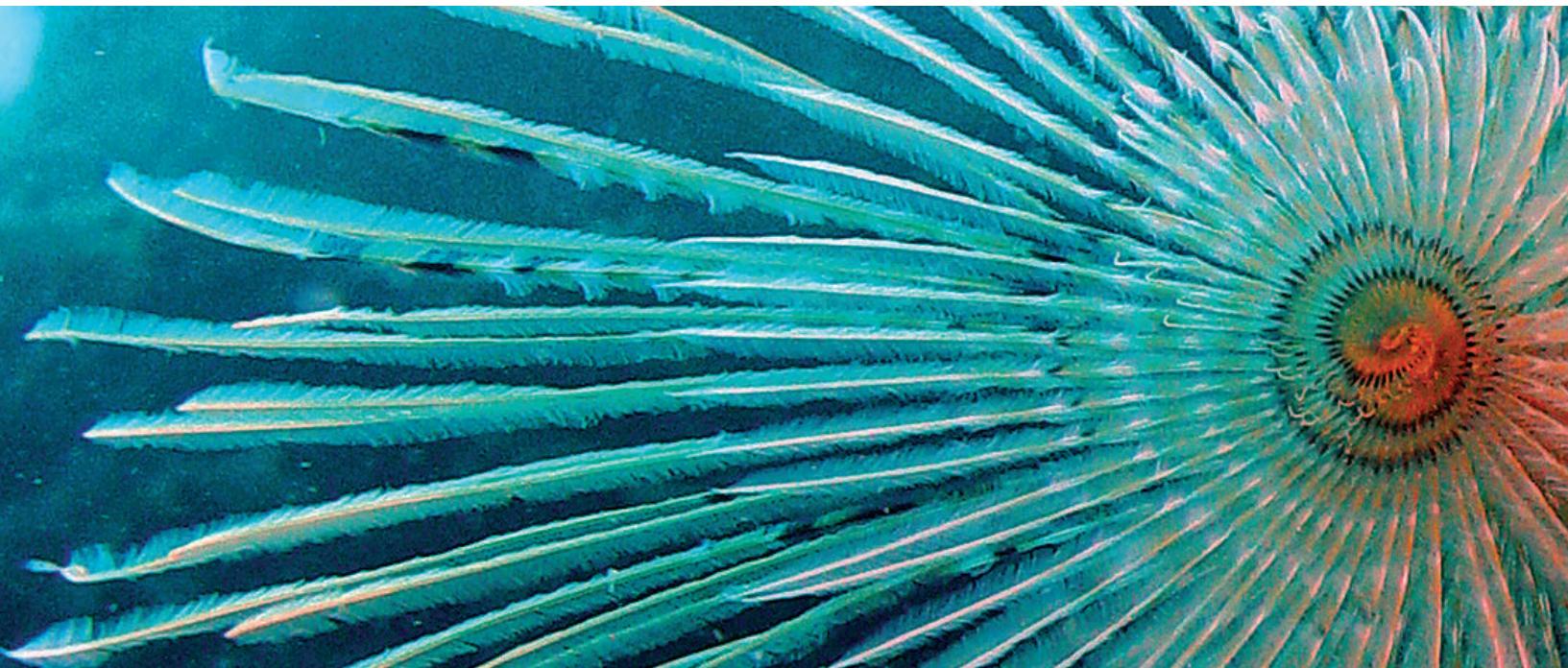
Voditeljica podmorskog istraživačkog projekta u Zambratiji
Viša kustosica, voditeljica Zbirke za podvodnu arheologiju u
Arheološkom muzeju Istre

Ostaci potopljene rimske ceste

ŽIVI SVIJET PODMORJA ZAMBRATIJE

Uvala Zambratija promatrana s kopnene strane predstavlja sasvim uobičajen prizor priobalja Istre, no ispod površine mora ona krije mnoge tajne.

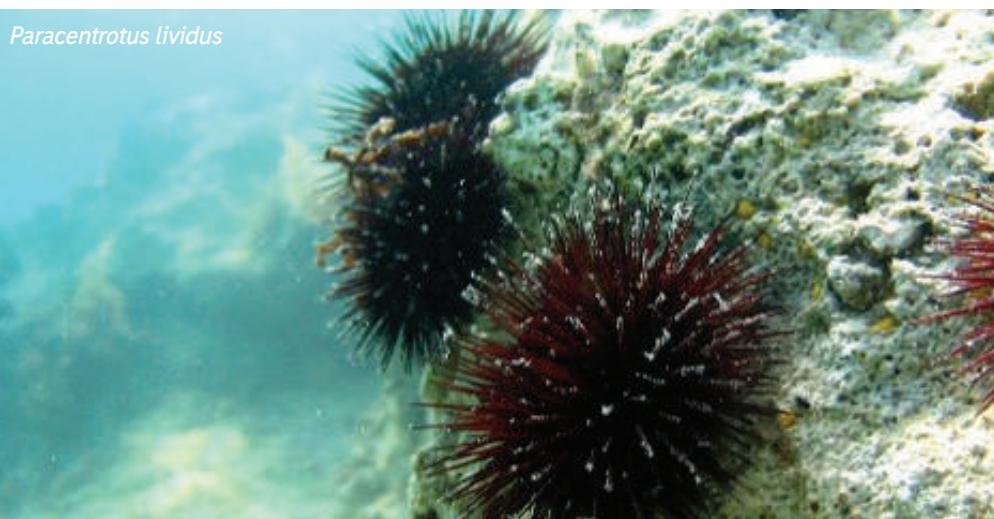

Periska (*Pinna nobilis*)

Periska je zaštićena Pravilnikom o proglašavanju divljih svojih zaštićenim i strogo zaštićenim („Narodne novine“, broj 7/06, 73/2016) u kategoriji strogo zaštićene zavičajne svojte, za čije je uništavanje Pravilnikom o visini naknade štete prouzročene nedopuštenom radnjom na zaštićenim životinjskim vrstama (NN 84./96 i 79/02) određena odšteta u visini od 500,00 kuna. Sukladno Zakonu o zaštiti prirode („Narodne novine“, broj 70/05, 80/13) za prekršaj izlova, uništavanja i/ili uznemiravanja predviđena je kazna u visini od 7.000,00 do 30.000,00 kuna.

Podmorje uvale Zambratija specifično je po bogato razvijenoj fauni beskralješnjaka, naročito spužvi, žamjaka, školjkaša, puževa, rakova i bodljikaša. Biomasom su najzastupljeniji filtratori organizmi koji se hrane planktonima dopremljenima morskim strujama. Svojim obiljem najviše se ističu školjkaš periska (*Pinna nobilis*) te puževi turban (*Astrea rugosa*) i volak (*Hexaplex trunculus*). Na pojedinim lokalitetima moguće je izbrojati čak i desetak jedinki periske na svega nekoliko metara kvadratnih površine dna, što predstavlja iznimno bioško bogatstvo. Periske su podmorski neboderi na koje se nastanjuju razni nepokretni organizmi, a neke gospodarski značajne vrste ondje čak i polažu jaja, poput sipa i lignji. Time je njihova uloga u ekosustavu od neprocjenjive važnosti. Nažalost, čest prizor u podmorju Zambratije su uginule periske bočno polegnute na morsko dno. Razlog tomu mogu biti prirodne pojave, ali i mehanička oštećenja nastala ljudskom djelatnošću.

Paracentrotus lividus

U biocenološkom smislu Zambratija je podijeljena na područje obalnih zamuljenih pjesaka koje zauzima veći dio površine te područja stjenovitog infralitorala s prisutnim grebenskim strukturama. Glavnina ihtiofaune nalazi se na području grebena i pličina zbog povoljnih uvjeta staništa. Ondje nalazimo veće pojedinačne kamene strukture bogato obrasle algama, spužvama, školjkašima, rakovima vitičarima i žarnjacima.

Plitki podmorski procjepi s polušpiljskim uvjetima staništa također su prisutni i time su zadovoljeni uvjeti za boravak, hranjenje, skrivanje i razmnožavanje raznih riba. Dominantne vrste ribe su iz skupine ljuskavki (*Sparidae*): špar, baraj, pic, šarag, zubatac, salpa i kantar, a prisutne su i usnače (*Labridae*), i to: podujka, martinka, lumbrak i vrana. Usnače grade podmorska gnijezda – martinka od algi, a podujka sakupljanjem kamenčića. Budući da je vrana (*Labrus merula*) u prošlosti u većim količinama izlovljavana podvodnom puškom, njezina česta pojava predstavlja pravi raritet. Također su prisutne veće plove crnih riba – crmeja, gospodarski nevažne vrste, no biološki vrlo zanimljive zbog toga jer se mladi razvijaju u gnijezdu koje čuva mužjak. U prvih nekoliko tjedana života mladi crneji obojani su tirkizno plavom bojom. Šareni grabežljivac pirka nerijetko vreba u plitkom priobalju Zambratije. Osim izražene plave pjege s bočnih strana tijela, šare na glavi podsjećaju na arapsko pismo i otud znanstveni naziv te ribe – *Serranus scriba*.

O UDROZI LJUBITELJA MORA I KULTURNIH ZNAMENITOSTI „SAVUDRIJSKA BATANA – BATANA SALVORINA“

Udruga ljubitelja mora i kulturnih znamenitosti „Savudrijska batana – Batana salvorina“ osnovana je 2013. godine u cilju zaštite i očuvanja materijalnih i nematerijalnih kulturnih dobara, promicanja kulturnog identiteta i poticanja održivog razvoja. Osim toga promiče i zdrav način života, kulturu, kreativan rad sa svim građanima s fokusom na sadržaje vezane za more i kulturnu baštinu.

Udruga se bavi i prikupljanjem starih ribolovnih alata i opreme, a cijelu je stolarsku radionu staru 100 godina opremio posljednji brodograditelj Mario Kocijančić te ostali lokalni ribari. Ribolovni alati i oprema nalaze se u Malom muzeju ribarstva u Savudriji.

Udruga je pokrenula projekt zaštite autohtone savudrijske batane, njezinog vrednovanja u turističke svrhe te projekt obnove grua za podizanje brodica, specifičnog načina njihovog čuvanja. Dosada su obučena tri majstora brodograditelja za izradu takve vrste brodice, čime je sačuvan tradicionalni način izrade koji je ujedno i jedinstven u svijetu.

Na području grebena i pličina izražene su obraštajne vrste poput obične spužve (*Euspongia officinalis*) i promjenjive sumporače (*Aplysina aerophoba*) te razni plaštenjaci. Zanimljiva je prisutnost ljubičaste flabeline (*Flabellina affinis*), puža golača koji se hrani žarnjacima. Hraneći se njima, ugrađuje njihove žarne stanice u svoj plašt i tako se štiti od neprijatelja. Na dobro osvijetljenom pješčanom dnu česta je zlatna moruzgva (*Condylactis aurantiaca*). Hrani se detritusom i planktonskim organizmima.

Sredinom proljeća i u narednom periodu u Zambratiji česta je pojava glavonošca sipe (*Sepia officinalis*). Budući da je sipa važna gospodarska vrsta, njezino izlovljavanje trostrukim mrežama stajaćicama obavlja se intenzivno od ožujka do lipnja. Na konopcima postojećih mreža stajaćica lignja (*Loligo vulgaris*) nerijetko polaže svoja jaja koja se nalaze u bjelkastim želatinoznim nakupinama. Na pješčanom i detritičnom dnu obalnog područja uvale prisutne su ribe tipične za život na pješčanim ravnicama, poput mormore (*Lithognathus mormyrus*) i kokota balavca (*Trygla lucerna*). Prisutnost mormore odaju „dimni oblaci“ jer se ta vrsta ribe hrani raznim beskraltešnjacima, kopajući po pijesku.

U proljetnom i ljetnom razdoblju svoj životni prostor u Zambratiji pronaše su drhtulje (*Torpedo marmorata*). Ovaj srodnik raža izgleda poput gitare, a na prednjoj strani tijela ima specijalizirano električno tkivo kojime proizvodi električne impulse i do 50 V i kojima omamavljuje manje ribe i rakove. Ima iznimno mala usta u odnosu na površinu tijela te se stoga hrani manjim organizmima, iako strujni udari mogu biti kobni i za veće životinje. U starome Rimu strujnim udarima drhtulje liječile su se reuma i glavobolja.

Pešnjić sivac
(*Sympodus cinereus*)

Od školjkaša lako je vidljiva i česta je mušula (*Arca noae*), dok se u pijesku nalaze vrste čiju prisutnost odaju otvori za hranjenje i disanje. To su dondola (*Venus verrucosa*), srčanka (*Cardium tuberculatum*), rumenka (*Callista chione*) i brojne druge. Zbog izlova prstaca nepovratno je uništen velik grebenski dio uvale, o čemu svjedoče njihove brojne prazne ljuštare. Slabije razvijena biocenoza fotofilnih algi i nedostatak morskih cvjetnica na gotovo cijelome području uvale ukazuju na određene sezonske ograničavajuće faktore rasta. Razlog može biti prirođan, poput izražene dinamike mora i promjene u kemijsko-fizikalnim parametrima morske vode, no i antropogeni utjecaji. To se prije svega može odnositi na nepropisno nasipavanje plaža neprikladnim materijalom i neodgovarajućim obujmom, zagadenje mora i neodrživ ribolov. Pojedinačno su prisutni manji buseni prave morske cvjetnice, sviline (*Cymodocea nodosa*), dok je većina biocenoza sa svilinom u degradirajućem stadiju. Sve navedeno predstavlja manji dio bioraznolikosti uvale Zambratija.

Detaljniji uvid u živi svijet podmorja uvale bit će opisan u dokumentu nakon provedenog istraživanja i mapiranja. Time će se ostvariti uvjeti za moguće edukativno-turističko vredhovanje uvale te će se izraditi podloga za smjemicu nekog eventualnog budućeg očuvanja i korištenja.

Neven Iveša, diplomirani biolog,
vanjski stručni suradnik LAGUR-a „Pinna nobilis“

O UDRUZI LJUBITELJA MORA I KULTURNIH ZNAMENITOSTI „SAVUDRIJSKA BATANA – BATANA SALVORINA“

Udruga je inicirala provedbu pilot-projekta na području uvale Zambratija gdje su pronađena vrlo važna arheološka nalazišta koja predstavljaju veliku vrijednost za cijelu zajednicu.

“Batana salvorina” danas, uz mnogo entuzijastičnih članova, posjeduje:

- dvije savudrijske batane;
- Mali muzej ribarstva u Savudriji;
- autentične makete batana;
- obnovljen gru za podizanje brodica;
- suradnju s Arheološkim muzejom Istre u izradi replike histarske brodice;
- inicijativu u projektima zaštite podmora na području grada Umaga.

Sarpa salpa

REZULTATI ANKETIRANJA GRAĐANA U SKLOPU PILOT-PROJEKTA

Jedna od aktivnosti pilot-projekta „Zona posebnog upravljanja u uvali Zambratija (Umag)“ bila je anketiranje građana s ciljem ispitivanja njihove spoznaje o pronađenim arheološkim vrijednostima, ali i utvrđivanja njihovog mišljenja, odnosno stava o pokretanju inicijativa za vredhovanje pronađene podvodne kulturne baštine.

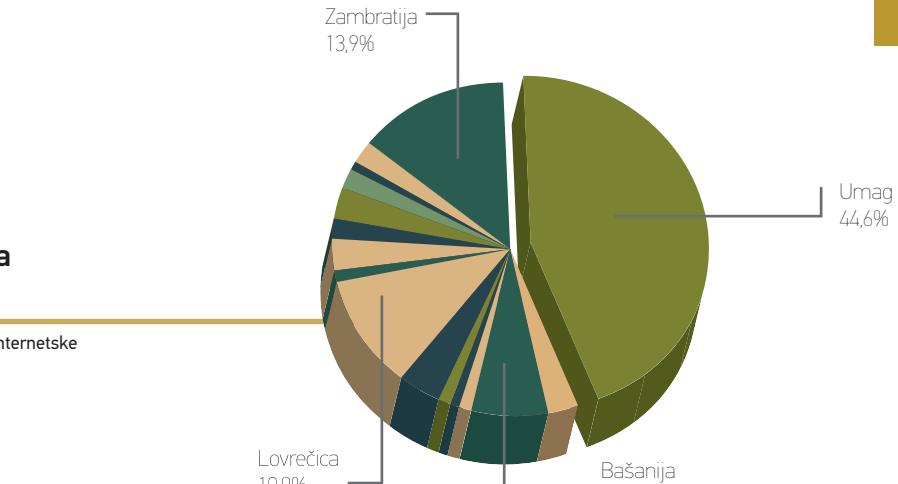
Anketiranje se provodilo pomoću anketnog upitnika u razdoblju od veljače do travnja 2017. godine, a obuhvatilo je ukupno 101 ispitanika. Svi su ispitanici bili upoznati s temom ispitivanja jer je na uvodnoj stranici anketnog upitnika ukratko opisana svrha ispitivanja.

Obrada podataka obavljena je automatiziranim putem pomoću paketa SELECT u sklopu internetske platforme za istraživanja SurveyMonkey, www.surveymonkey.com. Paket SELECT daje mogućnost izrade anketnog upitnika, prikupljanja mišljenja ispitanika putem interneta, ručnog upisivanja odgovora te zasebnog spremanja svakog odgovorenog upitnika. Internetska je platforma odgovore bilježila brojčano, u postotcima, prosječnim vrijednostima te ih je prikazivala tablično i grafički, čime je minimizirana mogućnost pogreške istraživača.

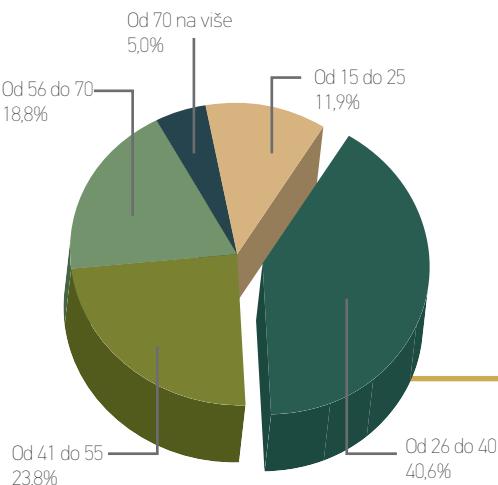
U nastavku slijedi prikaz odabranih rezultata anketiranja.

Grafikon 1. Mjesto življenja ispitanika.

Izvor: obrada LAGUR-a „Pinna nobilis“ putem internetske platforme za istraživanja SurveyMonkey,
www.surveymonkey.com

Podaci u grafikonima od 1 do 4 prikazuju strukturu ispitanika, a ona je opisana varijablama koje informiraju o mjestu življenja ispitanika, njihovoj dobi, spolu te profesionalnom djelokrugu.

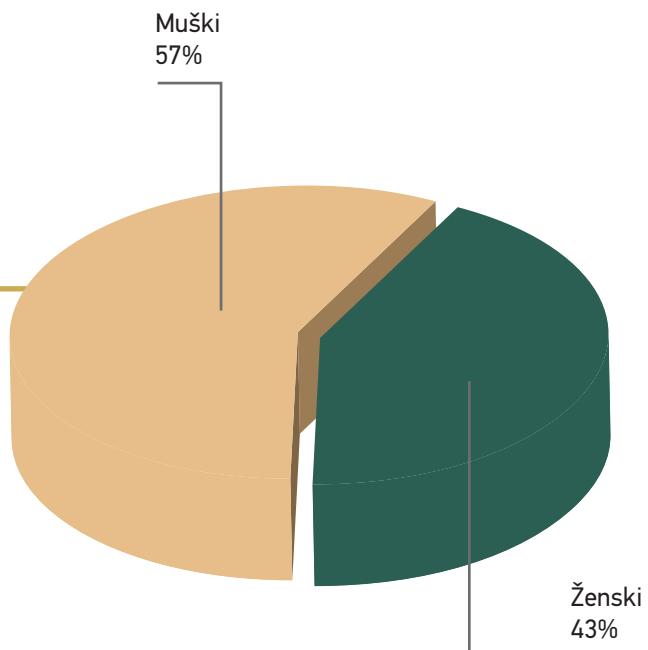

Grafikon 2. Dobna struktura ispitanika.

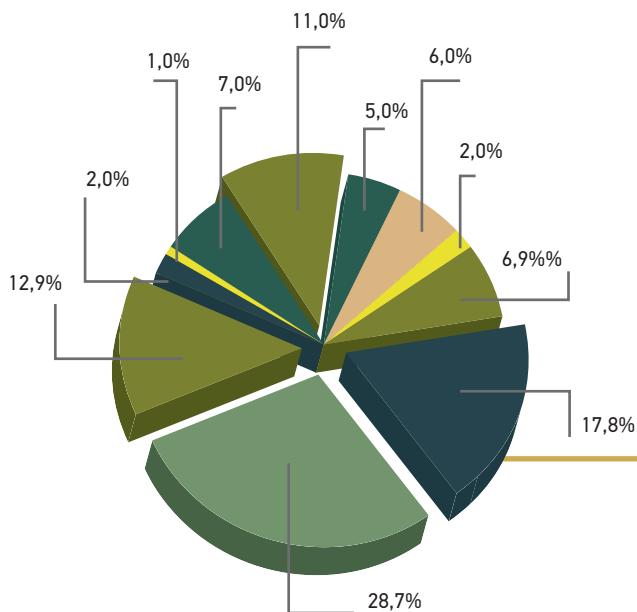
Izvor: obrada LAGUR-a „Pinna nobilis“ putem internetske platforme za istraživanja SurveyMonkey, www.surveymonkey.com

Grafikon 3. Spolna struktura ispitanika.

Izvor: obrada LAGUR-a „Pinna nobilis“
putem internetske platforme za istraživanja
SurveyMonkey, www.surveymonkey.com

Učenik	5,0%	Nevladin, civilni sektor (udruge civilnog društva)	2,0%
Student	5,9%	Zdravstvo	1,0%
Državna uprava	2,0%	Školstvo	6,9%
Županijska uprava	0,0%	Socijalna skrb	0,0%
Grad/općina	6,9%	Ostalo (navedite što)	10,0%
Ribarski sektor	17,8%		
Turistički sektor	28,7%		
Ostali gospodarski sektor	12,9%		

Vidljivo je da više od 44% ispitanih živi u gradu Umagu, nakon čega slijede ispitanici koji žive na području Zambratije (13,9%), Lovrečice (10,9%) te Bašanije (6,9%). Najviše ispitanika pripada dobnoj skupini od 26 do 40 godina (40,6%) te od 41 do 55 godina (23,8%). Na ukupnom uzorku u ispitivanju sudjelovalo je 57,7% muškaraca i 42,6% žena. U ispitivanju je sudjelovalo 28,7% ispitanika koji dolaze iz turističkog sektora, 17,8% iz ribarskog sektora, 12,9% ispitanika dolazi iz ostalih gospodarskih sektora te 6,9% ispitanika radi u gradu/općini te u obrazovnom sektoru odnosno školstvu.

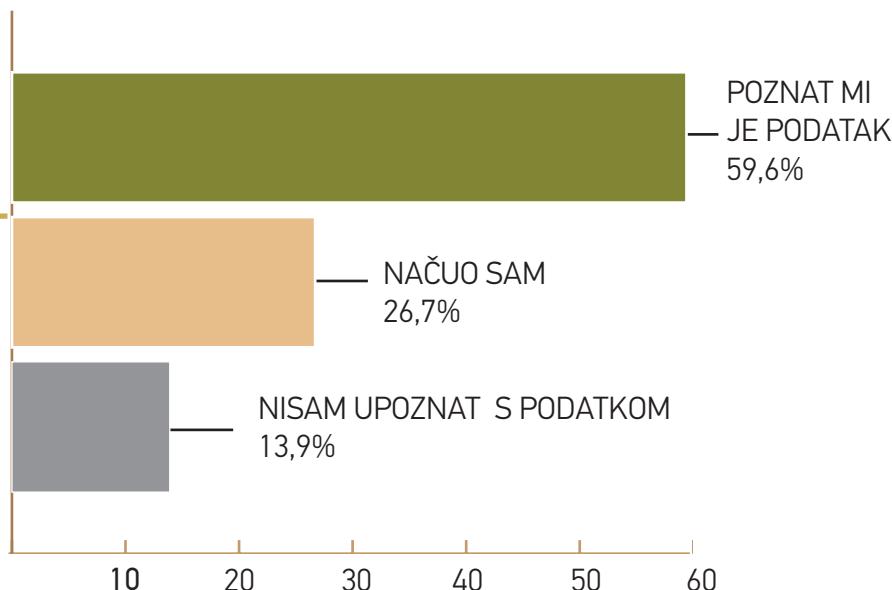
Grafikon 4. Profesionalni djelokrug ispitanika.

Izvor: obrada LAGUR-a „Pinna nobilis“ putem internetske platforme za istraživanja SurveyMonkey, www.surveymonkey.com

Na samom početku ispitivanja bilo je važno utvrditi jesu li ispitanici upoznati s podatkom da se u uvali Zambratija nalazi potopljeno prapovijesno naselje i prapovijesni brod, utoliko više što je informiranje i upoznavanje s vlastitom kulturnom baštinom u funkciji njezina održivog korištenja. Grafikon 5 prikazuje da 40,6% građana nije u potpunosti upoznato s navedenim podatkom, dok je za 59,4% ispitanika taj podatak poznat. Usto 57,4% ispitanika smatra da je podvodna kulturna baština u uvali Zambratija nedovoljno vrednovana, 22,8% da je djelomično vrednovana te 19,8% da je dovoljno vrednovana (grafikon 6).

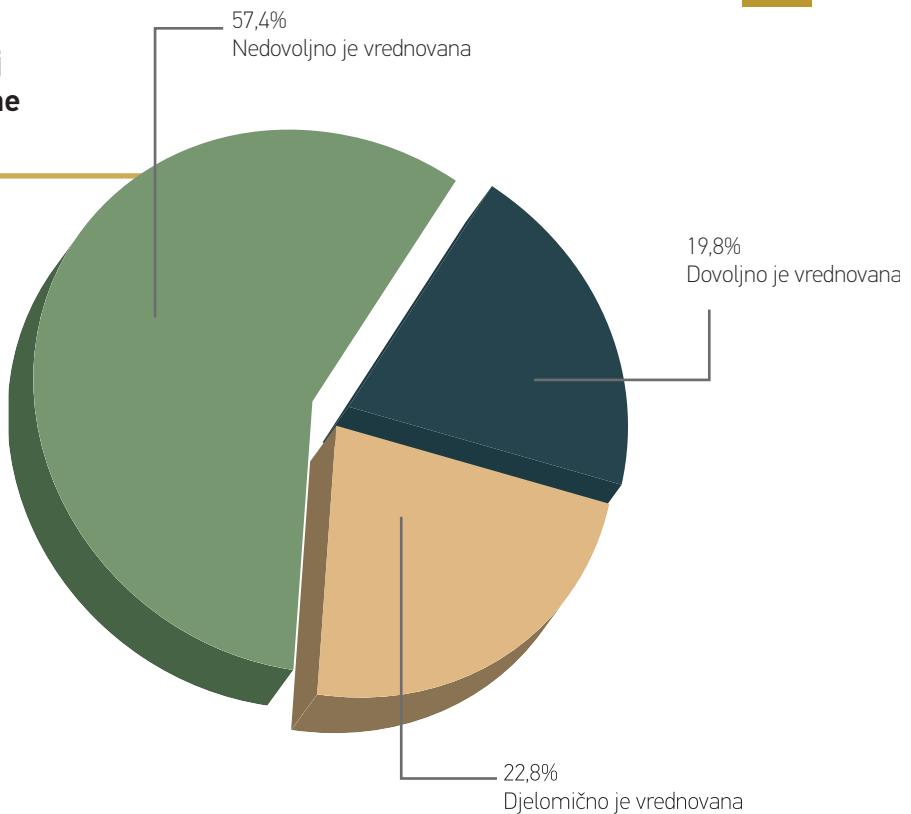
Grafikon 5. Spoznaje građana o podvodnoj kulturnoj baštini u uvali Zambratija.

Izvor: obrada LAGUR-a „Pinna nobilis“ putem internetske platforme za istraživanja SurveyMonkey,
www.surveymonkey.com

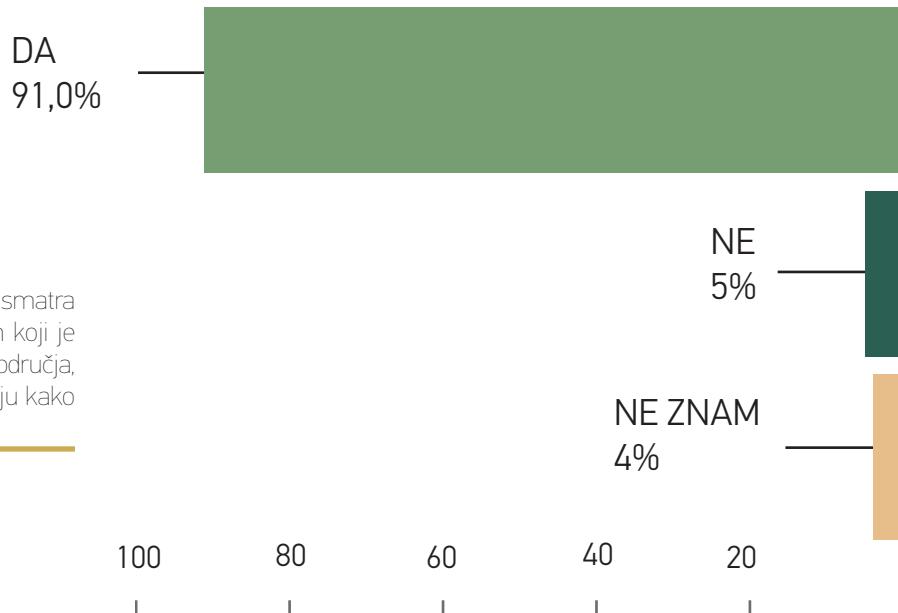

Grafikon 6. Stav građana o aktualnoj razini vrednovanja podvodne kulturne baštine u uvali Zambratija.

Izvor: obrada LAGUR-a „Pinna nobilis“ putem internetske platforme za istraživanja SurveyMonkey,
www.surveymonkey.com

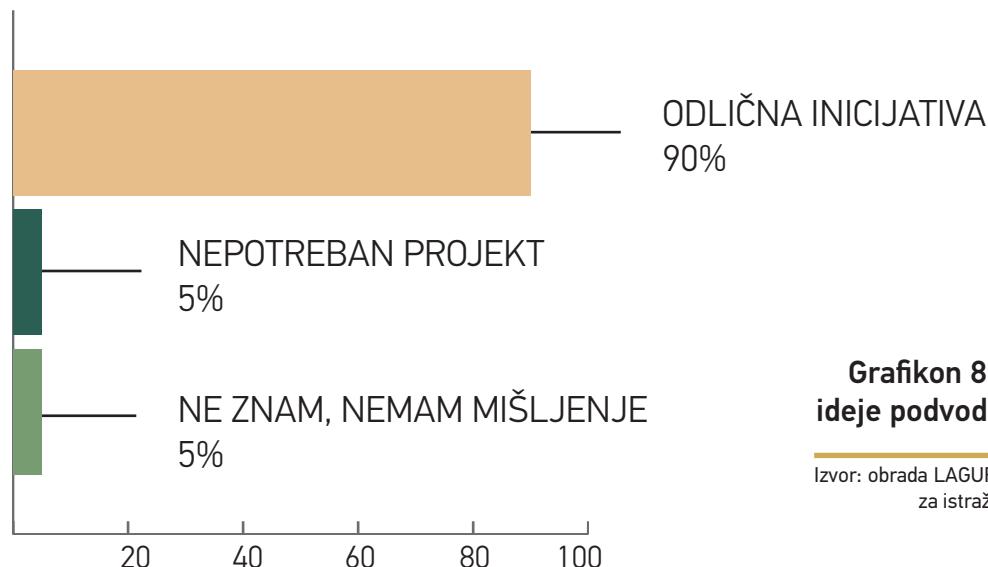
Grafikon 7 pokazuje da više od 90% ispitanika smatra da bi se lokalna zajednica, kao i lokalni turizam koji je izvor glavnine prihoda stanovništva ispitanog područja, trebali razvijati upravo prema održivom korištenju kako kulturnih tako i prirodnih dobara.

Grafikon 7. Mišljenje ispitanika o tome trebaju li se lokalna zajednica i lokalni turizam razvijati sukladno održivom korištenju kulturnih i prirodnih dobara.

Izvor: obrada LAGUR-a „Pinna nobilis“ putem internetske platforme za istraživanja SurveyMonkey,
www.surveymonkey.com

Rezultati iz grafikona 5, 6 i 7 zapravo ukazuju na potrebu za većim informiranjem i edukacijom te jačanjem razine svijesti građana o vrijednosti arheološke baštine kao nositelja identiteta, osjećaja pripadnosti, prepoznatljivosti i potencijala za održivo korištenje. Osim toga ukazuju na potrebu za uključivanjem javnosti u osmišljavanje potencijalnih inicijativa koje će pridonijeti održivom korištenju kulturnih i prirodnih dobara. Danas je pojam održivosti vrlo čest u javnom diskursu i očekivano je da građani smatraju kako bi se njihova zajednica trebala razvijati sukladno načelima održivosti. Međutim nužno je građanima pružiti informacije o vlastitom kulturno-povijesnom naslijeđu te potaknuti njihovo sudjelovanje u stvaranju i provođenju programa koji bi objedinili saznanja, a istovremeno ponudili inovativni sadržaj usmjeren k održivosti. Sve će to u konačnici pridonijeti povećanju znanja i razine informiranosti građana o arheološkim nalazima u uvali Zambratija te povećanju njihove uključenosti u stvaranju sadržaja, što dovodi do snažnijeg vrednovanja lokaliteta te održivog razvoja zajednice.

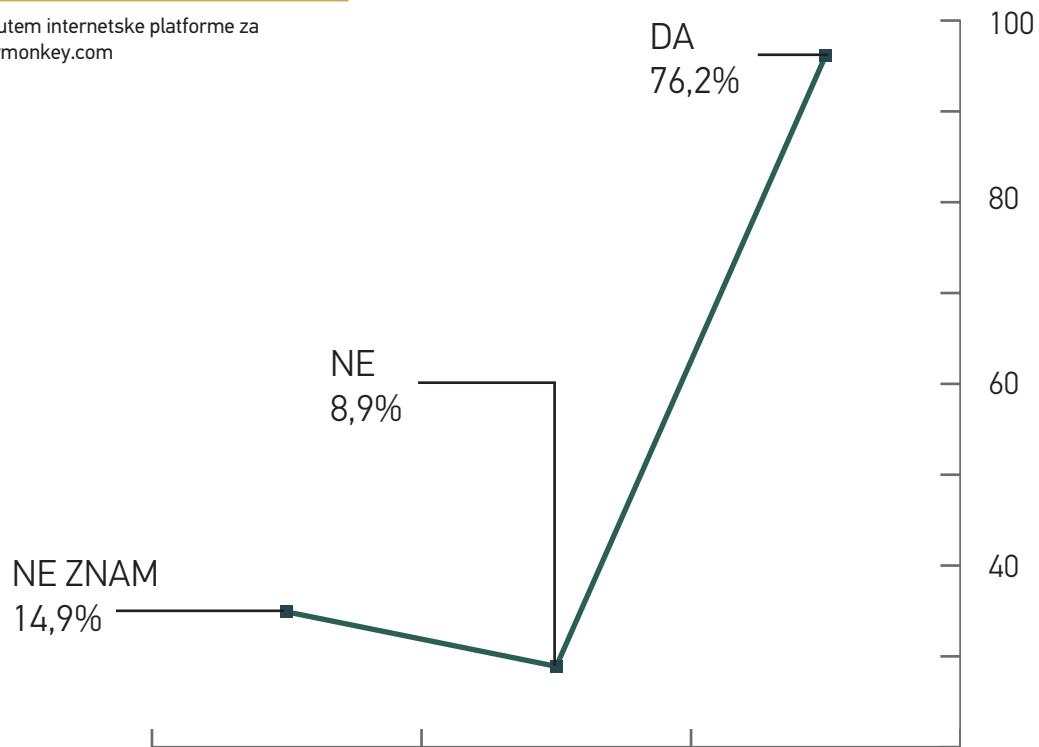

Grafikon 8. Mišljenje građana o realizaciji ideje podvodnog muzeja u uvali Zambratija.

Izvor: obrada LAGUR-a „Pinna nobilis“ putem internetske platforme za istraživanja SurveyMonkey, www.surveymonkey.com

Grafikon 9. Stav ispitanika o smanjivanju pritiska
ribolova u uvali Zambratija u svrhu realizacije ideje
podvodnog muzeja.

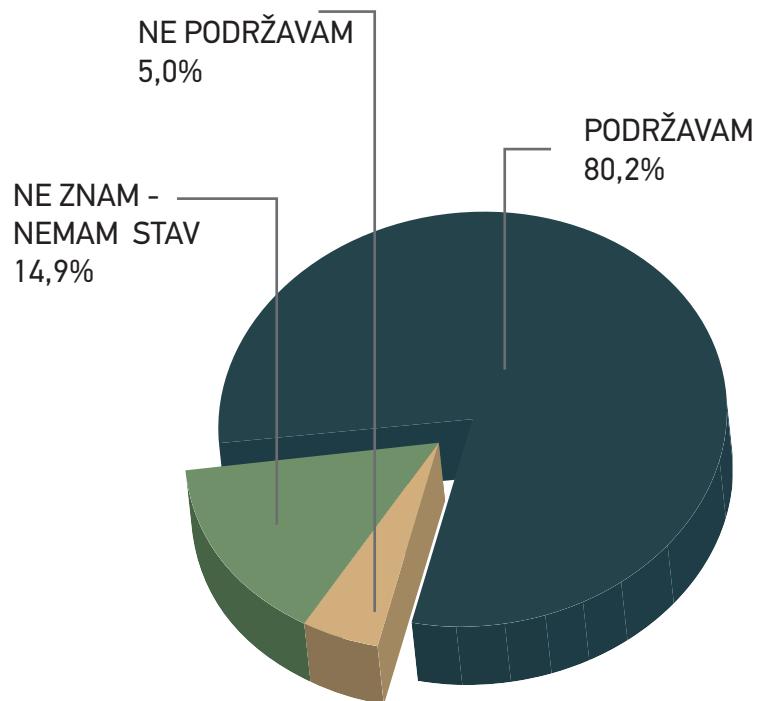
Izvor: obrada LAGUR-a „Pinna nobilis“ putem internetske platforme za istraživanja SurveyMonkey, www.surveymonkey.com

Grafikon 10. Stav ispitanika o uspostavljanju zone posebnog upravljanja u uvali Zambratija u cilju razvoja novog proizvoda temeljenog na vrednovanju kulturne baštine i bioloških obilježja podmorja.

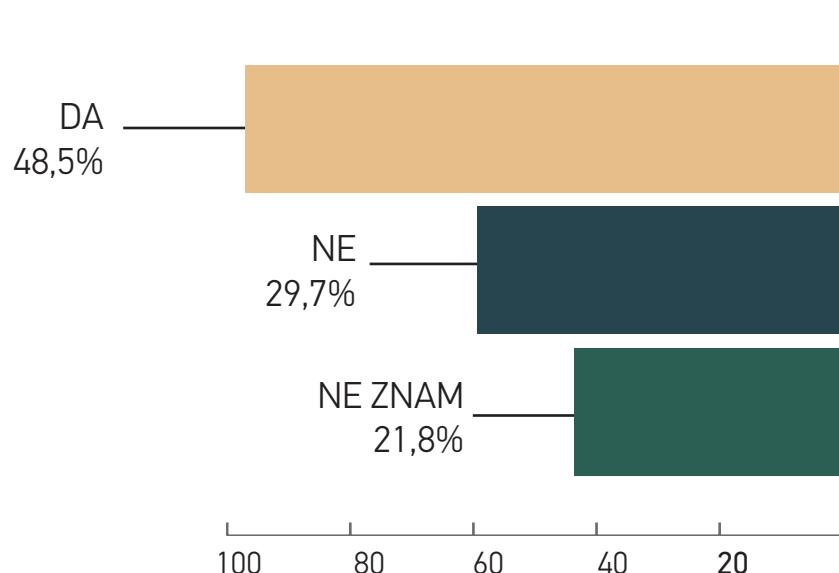
Izvor: obrada LAGUR-a „Pinna nobilis“ putem internetske platforme za istraživanja SurveyMonkey,
www.surveymonkey.com

Čak 90,0% ispitanika smatra ideju o realizaciji svojevrsnog podvodnog muzeja kojim bi se prezentirale kulturne i prirodne vrijednosti podmorja uvale Zambratija odličnom inicijativom, što je prikazano grafikonom 8. U svrhu realizacije spomenute ideje 76,2% ispitanika smatra u određenoj mjeri korisnim smanjiti pritisak ribolova u uvali Zambratija, 14,9% ne zna, a 8,9% takvu intervenciju ne smatra korisnom (grafikon 9). Čak 80,2% ispitanika podržava uspostavu zone posebnog upravljanja u uvali Zambratija u cilju razvoja novog proizvoda temeljenog na vrednovanju kulturne baštine i bioloških obilježja podmorja (grafikon 10).

Podaci o spremnosti uključivanja ispitanika u proces praćenja odnosno monitoringa zone unutar koje bi se u budućnosti mogla realizirati ideja podvodnog muzeja i posebnog načina upravljanja prikazani su grafikonom 11.

Nešto manje od 50,0% ispitanika spremno je sudjelovati u procesu praćenja zone, 21,8% ne zna, a 29,7% ne želi sudjelovati u takvoj aktivnosti.

Grafikon 11. Spremnost uključivanja ispitanika u proces praćenja odnosno monitoringa zone unutar koje bi se u budućnosti mogla realizirati ideja podvodnog muzeja i posebnog načina upravljanja.

Izvor: obrada LAGUR-a „Pinna nobilis“ putem internetske platforme za istraživanja SurveyMonkey,
www.surveymonkey.com

ZAKLJUČNO...

Uvala Zambratija predstavlja jedinstveni arheološki lokalitet zbog sačuvanih ostataka prapovijesnih kuća, sojenica, i ostataka brodske konstrukcije. Takav lokalitet ne smije ostati zatvoren za uski krug stručnjaka. Potrebno je ljudima predstaviti nalaze te omogućiti predstavljanje sadržaja koje je arheološka zajednica otkrila i proučila uz pomoć lokalnih ribara i ronjaca. Rezultati anketnog upitnika pokazuju da su ispitanici djelomično upoznati s podacima o podvodnoj arheološkoj baštini u uvali Zambratija. Oni nalaze razumiju kao nešto apstraktno što smatraju važnim, ali većina ih ipak doživljava kao nešto što za njih osobno nije pretjerano važno niti imaju konkretno poimanje njihovog značaja (što je posebice primijećeno na radionicama s ribarima u sklopu pilot-projekta). Takva bi se percepcija trebala mijenjati putem aktivnog komuniciranja s ribarima, ali i cjelokupnom javnošću, odnosno kroz njihovo uključivanje u otkrića te u njihovu interpretaciju i prezentaciju. Na taj će način zajednica naučiti shvaćati vlastiti kulturni identitet, ali i moguće materijalne mogućnosti doprinosa uvale Zambratija (npr. ekonomija turizma, mogućnost zapošljavanja itd) uz uvjet razvoja sadržaja koji će biti u interesu zajednice.

Provodenjem pilot-projekta LAGUR „Pinna nobilis“ i „Batana salvorina“ željeli su predstvincima ribarskog sektora, ali i drugim zainteresiranim građanima, pružiti mogućnost aktivnog sudjelovanja u procesu promišljanja mogućih razvojnih scenarija uvale s obzirom na njezinu arheološku i biološku specifičnost. Pri provođenju pilot-projekta bilo je važno osigurati poticajno okruženje za predlaganje različitih ideja uz sinergiju s ribarskom aktivnošću koja se u uvali Zambratija odvija. Također je bilo važno osmisлитi ideje u čijim bi budućim realizacijama i sami ribari pronašli interes. Vodiljom je bila činjenica kako je područje arheološkog lokaliteta u Zambratiji plitko, do 3 m dubine, te je pogodno za razgledavanje s maskom i dihalicom (tzv. *snorkeling*). Ribari zainteresirani za razvoj djelatnosti ribolovnog turizma zasigurno bi tu pronašli ekonomsku računicu te bi uz preduvjet razvoja odgovarajućih znanja i vještina, mogli diversificirati izvore vlastitih prihoda.

MOGUĆNOSTI ODRŽIVOG KORIŠTENJA UVALE ZAMBRATIJA

Nakon provedenog anketiranja, radionica i konzultacija s predstavnicima ribarskog i ostalih sektora u zajednici zaključeno je da je uvala Zambratija važna za morski gospodarski ribolov. Međutim u Zambratiji je izražena ovisnost ribolovnih aktivnosti o sezonomama. U ljetno doba ribolovni pritisak sveden je na periodičan izlov školjkaša, dok se u proljeće i jesen intenzivno polaže mreže stajačice. Na lokalitetu prapovijesnog broda i prapovijesnog naselja ribolovni napor prisutan je u najmanjoj mjeri zbog specifične konfiguracije dna, manje dubine i izostanka ekonomski isplativih vrsta riba. Zbog navedenoga se predlaže da se pod stručnim nadzorom osmisli dugoročno korištenje, očuvanje, upravljanje i promicanje uvale Zambratija, s naglaskom na područje uz vrijedne arheološke i biološke lokalitete i oko njih. Programi održivog korištenja uvale Zambratija bit će usmjereni na ostvarivanje interpretativnog potencijala u turističke, edukativne i kulturne svrhe u cilju diversifikacije ribolovnih aktivnosti i jačanja socioekonomskog statusa cijele lokalne zajednice.

1. Podvodna poučna staza o arheološkim i biološkim vrijednostima uvale Zambratija

U turizmu je faktor doživljaja jedan od važnijih kriterija odabira destinacije za odmor. Povezano s time neinvazivni i održivi turistički proizvodi, vezani uz interpretaciju prirodnih vrijednosti i na zanimljiv način prezentirani javnosti, rastući su trend u svijetu. Uvala Zambratija u tome ima iznimski potencijal zbog priče koja se krije u njezinu podmorju. Stoga je ideja o uspostavi podvodne poučne staze vrlo prihvatljiva. Poučna staza pod morem infrastrukturni je pothvat kojim bi se na edukativan, popularan i zanimljiv način široj javnosti i turistima prikazale arheološke i biološke vrijednosti uvale Zambratija. Svrha je da prapovjesno i prirodno bogatstvo podmorja budu ambasadori turizma za uvalu Zambratija i cijelo šire područje grada Umaga. Staza bi se sastojala od edukativnih ploča koje bi se razgledavale ronjenjem s maskom i dihalicom, plovidbom na batanama sa stakлом i sl. uz prisustvo odgovarajućeg vodiča. Takva sinergija dostupnosti ovakvog jedinstvenog spoja arheološkog i biološkog segmenta uvale Zambratija zasigurno bi pronašla put do publike.

Interpretacijski centar na području uvale Zambratija 2.

Interpretacijski centar predstavlja bi prostor očuvanja i predstavljanja kolektivne povijesti i identiteta zajednice u segmentu arheološke, biološke, ribarske i pomorske baštine. Na taj bi se način bogatstvo lokalne zajednice spojilo s turizmom te bi se stvorila nova lokalna kulturna ponuda. Interijer interpretacijskog centra moguće je urediti tako da posjetitelji imaju osjećaj da ulaze u sojenicu, upravo na tragu sojeničarskog naselja pronađenog u podmorju uvale Zambratija. Ondje mogu biti izložene replike pronađenih predmeta, ali i predmeti koji će prikazati bogatu umášku ribarsku tradiciju, maritimnu kulturnu baštinu i običaje ljudi koji su u Umagu i okolini živjeli povezani s morem. Interpretacijski centar bi uz muzejsko-izložbeni prostor trebao imati i edukativno-pedagoški prostor, odnosno mjesto gdje se mogu održavati radionice, predavanja i ostalo. Ribari i njihove udruge, kao i ostali zainteresirani sudionici, sudjelovali bi u osmišljavanju sadržaja centra te u njemu provodili programe. Programi bi služili za poticanje interesa građana za ovaj važan dio kulture i života.

Identificirani prijedlozi su svakako izazovni ne samo u finansijskom smislu već i u smislu uključivanja dionika iz različitih sektora u proces sveobuhvatnog i održivog razvoja uvale Žambratija. Međutim oni nose i velike prednosti kao npr. ekonomsku vrijednost koja je usmjerenja na lokalnu zajednicu umjesto na multinacionalne korporacije te mogućnost razvijanja lokalnih resursa (baštinskih, bioloških i dr) kako bi se udovoljilo potrebama i interesima lokalne zajednice. Društvena vrijednost u smislu izgradnje ponosa, stabilnosti, osjećaja zajedništva i identiteta zajednice, ali i potencijalna zaposlenja lokalnih ljudi te njihovo aktivno uključivanje u očuvanje i održavanje kulturnih, povijesnih i biološki vrijednih lokaliteta prepoznati su kao svrha cijelokupne projektne intervencije.

Ne smijemo zaboraviti da je pri provedbi programa održivog razvoja uvale Zambratija u cilju diversifikacije ribolovnih aktivnosti i jačanja socioekonomskog statusa cijele lokalne zajednice potrebno sljedeće:

- interdisciplinarna i međusektorska suradnja, odnosno uključivanje različitih dionika u razvoj koherentne strategije kako bi se osiguralo razvijanje različitih elemenata turističke, edukativne i kulturne ponude;
- ponuda koju mora razviti lokalna zajednica i koja je bolja i drugačija od ostalih, uzimajući u obzir u jednakoj mjeri cijenu, dostupnost i kvalitetu. Povezanost s lokalnim proizvodima (prehrambeni proizvodi, zanati, vještine itd.) dobra je metoda za isticanje područja i privlačenje posjetitelja;
- vještine i znanja koje mora posjedovati lokalno stanovništvo kako bi se bavilo posjetiteljima (poznavanje područja, gostoljubiv stav, poznavanje stranih jezika itd.). Ukoliko želimo osigurati ribarima dodatne prihode kao što imaju primjerice turistički vodiči, potrebne su im spomenute vještine;
- informiranje i promocija koji su od presudne važnosti jer lokalna zajednica mora osigurati prenošenje prave poruke ciljanoj publici.

Ime **BATANA** povezuje se s talijanskom riječi *battere* ('udarati') što asocira na zvuk udaranja njezinog ravnog dna o valove. Neki izvori kažu da ime potječe od drevnog pomorskog naziva *batto* za brodicu iz 14. stoljeća, prethodnicu današnjeg čamca. Pripada mnogobrojnoj obitelji čamaca ravnog dna. Potpuno je izgrađena od 3 vrste drva: jelovine, bukve i hrasta. Pojavljuje se na Jadranu u davno doba te u kratkom roku postaje prepoznatljiva u Europi i svijetu kao brodica pogodna za plovidbu u plitkim vodama. Batane izgrađene u drugoj polovici 20. stoljeća rijetko su duže od 5 metara.

SAVUDRIJSKA BATANA posebna je vrsta batane koja se izrađivala u Savudriji pokraj Umaga. Prilagođena je potrebama lokalnog stanovništva i plitkom moru, iz čega proizlazi nekoliko specifičnosti. Male je težine i malih dimenzija – od 3,80 m do 4,10 m, što olakšava kretanje i manevriranje. Po načinu izgradnje drugačija je od ostalih vrsta batana zato što se daska na dnu brodice ne postavlja po dužini nego poprečno. Osim toga je mala težina brodice omogućavala ribarima da batanu čuvaju na tzv. gruima, u zraku i na sigurnom od opasnih valova za vrijeme nevremena. Ono što ju čini posebnom je njezino stakleno dno. Prvi put u povijesti brodogradnje, prije više od 100 godina, postavilo se staklo na dno brodice u pramčanom dijelu koje se ugrađivalo radi bolje vidljivosti prilikom noćnog ribolova s ostima.

UM 897

Savudrijsk

iska batana

